

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ВЕРБАЛЬНІ Й НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ СУГЕСТІЇ В ПОЛІТИЧНИХ
ВИСТУПАХ ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРЕНКА**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова
і література», ОПП «Українська мова
і література та західноєвропейська
мова»

Анастасії В'ячеславівни СТРИЛЕЦЬ

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри української
мови та прикладної лінгвістики

Олена ГАПЧЕНКО

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
№16 від 11 червня 2025 року
завідувач кафедри
к.філол.н., доцент **Сергій РІЗНИК**

АНОТАЦІЯ

Бакалаврська робота присвячена дослідженню сугестивних технік у виступах політичних лідерів на прикладі Олексія Гончаренка. Сугестія розглядається як ефективний інструмент прихованого впливу на громадську думку, що здійснюється за допомогою вербальних і невербальних засобів комунікації. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглибленого вивчення механізмів латентного мовного впливу в умовах зростання інформаційного навантаження та політичних трансформацій у суспільстві. Об'єктом дослідження є політична комунікація як специфічна форма суспільного дискурсу. Предметом виступають вербальні й невербальні техніки сугестії, що реалізуються у публічних виступах Олексія Гончаренка. Мета роботи полягає в аналізі особливостей використання сугестивних стратегій для формування громадської думки. Завдання охоплюють: з'ясування сутності сугестії в лінгвістичному та психологічному аспектах; аналіз основних наукових підходів до її вивчення; характеристику вербальних і невербальних засобів сугестії; практичне дослідження риторичних і невербальних прийомів політика. У процесі дослідження застосовано методи аналізу наукової літератури, контент-аналізу, дискурс-аналізу, лінгвостилістичного аналізу, а також метод спостереження. Структура роботи обумовлена логікою дослідження і складається з трьох розділів. Перший розділ має теоретичний характер і містить аналітичний огляд літератури з проблематики сугестії. У другому розділі проаналізовано вербальні техніки впливу у виступах Олексія Гончаренка. Третій розділ присвячено аналізу невербальних засобів комунікації політика. Практичне значення роботи полягає в можливості використання отриманих результатів у викладацькій діяльності, підготовці політичних консультантів і підвищенні медіаграмотності громадян.

Ключові слова: *сугестія. політична комунікація. мовний вплив. вербальні техніки. невербальні засоби. громадська думка. дискурс-аналіз. риторика.*

ABSTRACT

The bachelor's thesis is devoted to the study of suggestive techniques in the speeches of political leaders, using the example of Oleksii Honcharenko. Suggestion is considered an effective tool of hidden influence on public opinion, implemented through verbal and non-verbal means of communication. The relevance of the study is determined by the need for a deeper understanding of the mechanisms of latent linguistic influence amid increasing information pressure and political transformations in society. The object of the research is political communication as a specific form of public discourse. The subject of the study is verbal and non-verbal suggestive techniques implemented in the public speeches of Oleksii Honcharenko. The aim of the research is to analyze the features of the use of suggestive strategies in shaping public opinion. The objectives include: clarifying the essence of suggestion in linguistic and psychological aspects; analyzing the main scientific approaches to its study; characterizing verbal and non-verbal means of suggestion; conducting a practical analysis of rhetorical and non-verbal techniques employed by the politician. The study uses methods of scientific literature analysis, content analysis, discourse analysis, linguistic and stylistic analysis, as well as the method of observation. The structure of the thesis is determined by the logic of the research and consists of three chapters. The first chapter has a theoretical character and provides an analytical overview of the literature on the issue of suggestion. The second chapter analyzes verbal influence techniques in Oleksii Honcharenko's speeches. The third chapter focuses on the analysis of non-verbal communication tools used by the politician. The practical significance of the thesis lies in the possibility of applying the obtained results in teaching activities, in the training of political consultants, and in enhancing citizens' media literacy.

Keywords: *suggestion. political communication. linguistic influence. verbal techniques. non-verbal means. public opinion. discourse analysis. rhetoric.*

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУГЕСТИВНИХ ТЕХНІК У ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ	10
1.1. Основні підходи до визначення поняття «сугестія» в лінгвістиці та психології	10
1.2. Еволюція наукової думки про сугестію як механізм комунікації	13
1.3. Вербальні техніки сугестивного впливу: риторичні прийоми і стилістичні засоби	15
1.4. Невербальні засоби сугестивного впливу в політичному дискурсі.....	19
1.5. Сучасні дискусії щодо ефективності сугестії у формуванні громадської думки.....	21
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВЕРБАЛЬНИХ СУГЕСТИВНИХ ТЕХНІК У ВИСТУПАХ ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРЕНКА	23
2.1. Тематико-стилістичні особливості політичного дискурсу Олексія Гончаренка	23
2.2. Мовностилістичні характеристики вербальної сугестії у виступах політика	26
2.3. Риторичні фігури та стилістичні прийоми як інструменти прихованого впливу	29
Висновки до другого розділу	34
РОЗДІЛ 3. НЕВЕРБАЛЬНІ СУГЕСТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРЕНКА	36
3.1. Невербальні характеристики публічної комунікації політика	36
3.2. Інтонаційні і проксемічні засоби як складники сугестивного впливу	39
3.3. Особливості окулесики, кінесики та гаптики у виступах Олексія Гончаренка	42
Висновки до третього розділу	46
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ	56

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена зростанням ролі політичної комунікації в умовах сучасних інформаційних викликів, активізації гібридних війн, політичних маніпуляцій та інформаційних кампаній. У процесі взаємодії політичних лідерів із громадськістю дедалі більшого значення набувають не лише відкрита аргументація, а й приховані мовні та психологічні стратегії впливу, серед яких особливе місце посідає сугестія. Сугестивний вплив дозволяє політикам формувати лояльність електорату, закріплювати вигідні світоглядні установки, створювати бажаний імідж та мобілізувати підтримку своїх позицій. Вивчення сугестивних технік у політичному дискурсі є важливим не лише з наукової думки, а й має практичне значення для забезпечення інформаційної безпеки, розуміння механізмів політичної маніпуляції, підготовки фахівців у сфері публічної комунікації, медіааналітики, політичного консалтингу та журналістики.

Проблема сугестії активно вивчається в психології, соціальній психології, психолінгвістиці, когнітивній лінгвістиці, соціолінгвістиці, теорії політичної комунікації та риторики. Основні наукові позиції в межах теми дослідження зосереджені навколо вивчення сутності сугестії як латентного механізму переконання, її ролі у формуванні політичної ідентичності, способів реалізації через вербальні та невербальні засоби. У працях вітчизняних і зарубіжних дослідників (О.Г. Руда, Н.В. Руденко, І.В. Сахарук, О.Д. Бойко, І.В. Лосева, О.А. Аршенкова, В.Г. Пасинок, В.Е. Аккурт, Н.В. Кутуза, І.В. Ковалинська, В.Г. Колтакова, І.В. Рибак, Р.О. Мазьняк та ін.) розкрито різні аспекти цього феномену: психологічні засади навіювання, стилістичні та риторичні прийоми сугестивного впливу, особливості політичної риторики, методи прихованого керування свідомістю аудиторії.

Метою дослідження є комплексний аналіз сугестивних технік, які використовуються у політичній комунікації на прикладі виступів українського політика Олексія Гончаренка.

Досягнення цієї мети передбачає виконання таких завдань: визначити основні підходи до трактування поняття сугестії у психології та лінгвістиці; простежити еволюцію наукової думки щодо механізмів комунікативного впливу; охарактеризувати риторичні, стилістичні, лексичні засоби вербальної сугестії; проаналізувати невербальні техніки сугестивного впливу; провести практичний аналіз політичних виступів Олексія Гончаренка; сформулювати узагальнену модель сугестивних стратегій політичної комунікації.

Об'єктом дослідження виступає політична комунікація як система комунікативних стратегій впливу на масову свідомість. Предметом дослідження є вербальні та невербальні техніки сугестивного впливу в публічних виступах Олексія Гончаренка.

Методологічну основу дослідження становлять наукові праці з політичної лінгвістики, психолінгвістики, прагматики, стилістики, комунікативної лінгвістики, психології масової комунікації. Зокрема, спиралися на концепції сугестії, риторики політичного дискурсу, маніпулятивних стратегій мовленнєвого впливу та невербальної комунікації.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи: аналіз і систематизація наукової літератури, контент-аналіз текстів політичних виступів, дискурс-аналіз, лінгвостилістичний аналіз, прагматичний аналіз, психолінгвістичне моделювання комунікативного впливу, спостереження з фіксацією невербальних елементів комунікації.

Матеріалом дослідження слугували відеозаписи публічних виступів Олексія Гончаренка різних форматів: парламентські промови, телеінтерв'ю, передвиборчі агітаційні звернення, а також його статті, публіцистичні

дописи у соціальних мережах Facebook, Telegram, YouTube, Instagram. Окрім того, до аналізу залучено фото- та відеоматеріали, що дали можливість вивчити невербальні стратегії впливу політика.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі вербальних і невербальних сугестивних технік у виступах Олексія Гончаренка, що дозволяє глибше зрозуміти особливості формування громадської думки за допомогою прихованого мовного впливу.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів у навчальному процесі, підготовці фахівців з політичної комунікації, політології та журналістики, а також для підвищення рівня медіаграмотності громадян.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких завершується висновками, одинадцяти підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основного тексту становить сорок п'ять сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУГЕСТИВНИХ ТЕХНІК У ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Основні підходи до визначення поняття «сугестія» в лінгвістиці та психології

Поняття «сугестія» належить до міждисциплінарних категорій, що перебувають на перетині психології, лінгвістики, психолінгвістики, когнітивістики та соціальних комунікативних наук. Її вивчення особливо актуалізується в контексті досліджень політичної комунікації, оскільки сугестія виступає одним із ключових механізмів формування масової свідомості та регулювання соціальної поведінки.

У психологічній науці сугестія традиційно розглядається як особливий тип комунікативного впливу, що базується на зниженні критичності сприйняття реципієнта. Відомий французький психолог Е. Бернхейм ще наприкінці ХІХ століття зазначав, що сугестія – це стан пригнічення свідомої опірності, коли людина некритично сприймає нав'язані ідеї [Дисертація Іоффе М., 2020]. Значний внесок у вивчення психологічних основ сугестії зробили також Г. Лебон, який наголосив на ролі несвідомих колективних психічних процесів, що забезпечують сприйнятливність індивіда до зовнішнього впливу [Лебон Г., 1995].

У класичній психолого-рефлекторній школі сугестія розглядається через поняття навіювання як рефлекторної реакції нервової системи на зовнішні подразники (В. Бехтерев, І. Павлов). Бехтерев підкреслював автоматизм та пасивність сугестивної реакції, вважаючи її основою колективної поведінки [О.Г. Руда, 2012].

Сучасна психолінгвістика значно деталізувала механізми сугестивного впливу. Дослідники визначають сугестію як психологічно детермінований процес навіювання смислів, у якому мовні, невербальні та паралінгвістичні чинники працюють синхронно [Н.В. Руденко, 2015; Ю.В. Лисенко, 2013]. Особливо підкреслюється латентний характер такого впливу, що реалізується здебільшого несвідомо для адресата.

З розвитком прагмалінгвістики сформувалась широка лінгвістична традиція вивчення сугестії, де цей феномен розглядається як один з ефективних механізмів мовленнєвого впливу у процесі комунікації. Зокрема, Бойко О.Д. визначає сугестію як комунікативний механізм, що діє в контексті персуазивних стратегій, маніпуляції, інформаційного тиску та нав'язування певних моделей мислення через мову [О.Д. Бойко, 2010]. У цьому контексті сугестія розглядається як форма «прихованого переконання», де мовні засоби працюють у зв'язці з психолінгвістичними та соціальними факторами [І.В. Сахарук, 2014; Н.В. Кутуза, 2020].

Провідні українські дослідники наголошують, що сугестія активно реалізується через вербальні та невербальні стратегії. На вербальному рівні важливу роль відіграють лексико-семантичні та синтаксичні засоби: гіперболи, метафори, кліше, стереотипи, імперативи, евфемізми, оцінна лексика, риторичні питання [Н.В. Руденко., 2015; Ю.В. Лисенко, 2013; Валова Д.І., 2021]. На невербальному – важливими є міміка, просодика, інтонація, пози, жести, кінесика, окулесика, гаптика, просторове розташування комунікантів тощо, які значно підсилюють ефективність комунікативного впливу.

У сучасній політичній комунікації сугестія розглядається не лише як допоміжний елемент мовленнєвого впливу, а як ключовий інструмент формування громадської думки, політичних переконань та управління поведінкою масової аудиторії. Саме тому, на думку багатьох дослідників, сугестивні стратегії все частіше аналізуються у межах політичного дискурсу

як цілісна система психологічно орієнтованих комунікативних впливів [В.Є. Аккурт, 2019; І.Л. Коломієць, 2013; С.А. Никифорова, 2015].

Особливу роль у політичній сугестії відіграє створення ефекту емоційної ідентифікації, коли адресат не лише сприймає інформацію, а й починає емоційно співпереживати мовцеві. Такий ефект досягається через застосування прийомів створення образу "ми – вони", акцентування спільних загроз, посилення відчуття спільної боротьби [І.В. Рибак, 2012; І.В. Ковалинська, 2012]. Як зазначає І. Колтакова, політичний дискурс активно використовує механізми оцінної й пресупозитивної інформації для латентної трансляції необхідних для мовця світоглядних моделей [В.Г. Колтакова, 2022].

Значна кількість сучасних авторів наголошує, що сугестія тісно пов'язана з маніпуляцією, але має тонші механізми впливу. Якщо маніпуляція часто ґрунтується на раціональній аргументації з прихованою метою, то сугестія працює переважно на емоційному, підсвідомому рівні, стимулюючи зміну установок без глибокого аналітичного опрацювання інформації [Н.В. Кутуза, 2020; Є.П. Доценко, 2001].

Дослідники звертають увагу й на те, що ефективність сугестивного впливу залежить від ряду факторів: авторитетності комуніканта, його харизми, тембру голосу, міміки, репутаційної частини та вміння формувати в аудиторії відчуття захищеності [Ю.В. Лисенко, 2013; Д.О. Валовська, 2021; В.Г. Пасинок, 2013]. У цьому контексті важливою стає здатність політика створити образ «лідера-захисника», що транслює не лише політичні гасла, а й символічні сигнали довіри, стабільності, сили [О.Г. Руда, 2012; О.Д. Бойко, 2010].

Сугестія все частіше досліджується і в аспекті сучасної медіакомунікації, зокрема, у контексті інформаційних війн, соціальних мереж, гібридних впливів, де сприйняття інформації здійснюється в умовах інформаційних перевантажень і фрагментарності уваги аудиторії [Н.І.

Гончарова, 2023]. З огляду на це, політична сугестія стає не лише способом впливу, а й механізмом стабілізації інформаційного контролю над масовою свідомістю.

Отже, аналіз сучасних підходів до розуміння сугестії дозволяє визначити її як багаторівневий інтегрований феномен, що об'єднує когнітивно-психологічні процеси з мовленнєвими стратегіями переконання. Її вивчення є особливо актуальним для аналізу політичної комунікації, де сугестія виступає потужним інструментом впливу на електоральну поведінку, легітимацію політичної влади та формування політичної ідентичності.

1.2. Еволюція наукової думки про сугестію як механізм комунікації

Питання сугестії як одного з важливих механізмів комунікативної взаємодії має тривалу історію вивчення у різних наукових галузях. Початково феномен сугестії активно досліджувався у психології, зокрема у працях Г. Лебона, який наголошував на особливостях масової психології та впливі колективних емоційних станів на свідомість індивіда [Лебон Г., 1995]. Саме у цьому контексті сформувався перша концептуалізація сугестії як несвідомого сприйняття певних смислів, що транслюються комунікантом.

Надалі розвиток вивчення сугестії відбувався в межах психолінгвістики, соціальної психології, когнітивістики та комунікативної лінгвістики, де її почали розглядати як складний багаторівневий механізм управління поведінкою реципієнта через мовні та невербальні засоби впливу [І.В. Рибак, 2012]. Водночас вивчення сугестії активно увійшло у площину політичної комунікації, що пов'язано з актуалізацією проблем

масового переконання, маніпуляції громадською свідомістю та формування політичних уподобань.

У сучасній лінгвістиці сугестія трактується як особливий тип впливу, при якому адресат отримує і приймає інформацію на рівні латентного переконання, не завжди усвідомлюючи сам факт психологічного тиску [Н.В. Руденко, 2015; Ю.В. Лисенко, 2013; І.В. Лосєва, 2016]. Сугестивний вплив базується на використанні комплексу мовних засобів: лексичних, синтаксичних, прагматичних, а також на специфічній організації дискурсу, де поєднуються емоційно-оцінні, апелятивні, експресивні елементи [О.Д. Бойко, 2010; І.В. Сахарук, 2014].

Дослідники наголошують, що сугестія завжди має маніпулятивний потенціал, оскільки передбачає приховане нав'язування певної картини світу, політичної позиції або ціннісної системи [О.А. Арешенкова, 2021; Р.О. Мазьняк, 2015; Д.О. Валовська, 2021]. У політичній комунікації цей механізм реалізується через поєднання вербальних стратегій (риторичні питання, повтори, гіперболізації, емоційні апеляції, поляризаційні конструкції) та невербальних компонентів (жестикуляція, міміка, інтонація, зоровий контакт), що разом забезпечують високий рівень емоційного залучення реципієнта до запропонованої позиції [І.М. Коломієць, 2013].

Як підкреслює Н.В. Кутуза, сугестія тісно переплітається з маніпуляцією, однак на відміну від останньої, вона має більш тонкий характер впливу, який не завжди усвідомлюється адресатом [Н.В. Кутуза, 2020]. Додатково акцентується, що ефективність сугестивного впливу зумовлюється як особистісними характеристиками мовця (авторитет, харизматичність, експертність), так і специфікою організації дискурсу (емоційне забарвлення, тематична структура, використання апелятивних формул тощо) [В.Є. Аккурт, 2019; І.В. Ковалинська, 2013].

У сучасних дослідженнях дедалі частіше наголошується на тому, що сугестія є ключовим інструментом побудови політичної лояльності,

формування національної ідентичності, легітимації політичної влади та впровадження нових ідеологічних моделей у масову свідомість [С.В. Никифорова, 2015; О.Г. Руда, 2012; Б.І. Потятиник, 2004].

Таким чином, еволюція наукових уявлень про сугестію демонструє її перехід від суто психологічного феномену до комплексної багаторівневої системи комунікативного впливу, яка активно функціонує у політичному дискурсі сучасності як ефективний інструмент формування громадської думки та переконань.

1.3. Вербальні техніки сугестивного впливу: риторичні прийоми і стилістичні засоби

Вербальні техніки є одним із базових механізмів реалізації сугестивного впливу в політичному дискурсі. Саме через мову відбувається трансляція змістів, оцінок, цінностей і моделей поведінки, що формують громадську думку та електоральні установки. На думку багатьох дослідників, вербальний рівень сугестії є центральною ланкою у конструюванні прихованих впливів на свідомість масової аудиторії [Н.В. Руденко, 2015; Ю.В. Лисенко, 2013].

Політичний дискурс базується на особливих стратегіях мовного впливу, які забезпечують мобілізацію слухачів, створення емоційного забарвлення подій, а також – нав'язування певних інтерпретацій соціальної дійсності [О.Д. Бойко, 2010; І.В. Сахарук, 2014; І.В. Рибак, 2012]. Центральну роль у цьому процесі відіграють риторичні прийоми – мовні конструкції, які орієнтовані на приховану аргументацію, маніпулятивне керування сприйняттям та стимулювання емоційної залученості.

Серед найбільш уживаних риторичних технік варто виокремити повтор як ключовий прийом акцентуації інформації. Повтор дозволяє підсилити запам'ятовування базових ідей, зробити ключові тези домінантними у

свідомості реципієнтів. За спостереженнями, повтор сприяє поступовому зниженню критичного опору, оскільки багаторазове повторення посилює внутрішню прийнятність інформації. Повтори особливо активно використовуються у виступах політиків для постійного нагадування про ключові цілі, проблеми чи досягнення.

Наступною вагомою сугестивною технікою є риторичне запитання – конструкція, яка не вимагає відповіді, оскільки вона закладена в самій структурі запитання. Риторичні питання формують у реципієнта ілюзію співучасті у дискусії та водночас підштовхують до бажаних висновків, не залишаючи альтернативних варіантів інтерпретації [І.В. Сахарук, 2014; Д.О. Валовська, 2021]. Через риторичні питання політик демонструє власну позицію як очевидну та єдино правильну.

Дуже потужною технікою сугестивного впливу є контраст – опозиційна структура, що дає змогу чітко зіставити бажане й небажане, позитивне й негативне, правильне й неправильне. Контраст створює чорно-білу модель дійсності, де позиція мовця виглядає безальтернативною. За спостереженням В. Колтакової, така техніка особливо дієва в умовах політичної боротьби, коли акцентується розмежування «ми» і «вони» [В.Г. Колтакова, 2022].

Особливе місце у сугестивних стратегіях посідає емоційна апеляція – активізація почуттів реципієнта для посилення переконливості. Емоційно насичена лексика створює додатковий імпульс для емоційної ідентифікації виборця з політиком, дозволяючи залучити аудиторію на рівні співпереживання [G. Lakoff, 2009; В.Є. Аккурт, 2019]. Зауважимо, що емоційні апеляції часто супроводжуються перебільшеннями, оцінною лексикою, гіперболізацією проблем та образів ворогів.

Продовжуючи аналіз вербальних технік сугестивного впливу, слід окремо зупинитися на групі стилістичних засобів, які формують образність та підвищують емоційно-асоціативне забарвлення політичних

висловлювань. Стилiстичнi фiгури у полiтичному дискурсi не лише прикрашають мовлення, але й виступають важливим iнструментом для спрощення складних iдей, закрiплення необхідних смислових асоцiацiй та емоцiйної орієнтацiї реципiєнта [Р.О. Мазьняк, 2015; Ю.В. Лисенко, 2013].

Однiєю з центральних стилiстичних фiгур є метафора, яка забезпечує когнiтивне моделювання складних полiтичних явищ через знайомi образи повсякденностi. Метафора дозволяє полiтику транслювати складнi процеси у спрощенiй формi, що полегшує розумiння та пiдвищує емоцiйну залученiсть [Н.І. Гончарова, 2023; G. Lakoff, 2009]. Зокрема, такi образи, як «битва з корупцiєю», «економiчний фронт», «рука Кремля» переносять складнi проблеми на знайомi категорiї боротьби, агресiї чи протистояння.

Не менш активно вживається гiпербола, що дозволяє наголосити на критичностi ситуацiї або на масштабностi досягнень. Шляхом перебiльшення полiтик створює враження надзвичайної важливостi своiх iнiцiатив чи загроз вiд опонентiв [О.Д. Бойко, 2010; І.В. Сахарук, 2014].

Порiвняння також вiдiграє значну роль у формуваннi образних асоцiацiй. Зiставлення полiтичних подiй чи опонентiв з вiдомими явищами, iсторичними прикладами чи побутовими ситуацiями допомагає аудиторiї швидко схопити запропоновану iнтерпретацiю подiй [І.М. Коломiєць, 2013].

Епiтети є важливим засобом емоцiйного пiдсилення полiтичного дискурсу. Вони дозволяють закрiпити в аудиторiї певну оцiнку явищ, подiй, осiб, забезпечуючи їхнє сприйняття в потрiбному мовцевi свiтлi. Епiтети активно використовуються для формування позитивного iмiджу самого полiтика та негативної характеристики його опонентiв [І.В. Сахарук, 2014; Д.О. Валовська, 2021].

Особливої уваги заслуговують лексичнi стереотипи та полiтичнi клiше, що виступають потужним каналом трансляцiї усталених уявлень. Як зазначають Н. Кутуза та О. Руда, клiше формують у масовiй свiдомостi

спрощені моделі дійсності, які полегшують навіювання потрібних ідей без необхідності аргументувати їх логічно [Н.В. Кутуза, 2020; О.Г. Руда, 2012].

Крім того, до дієвих інструментів сугестії належать парадокси, алюзії та історичні ремінісценції, які забезпечують додаткові шари смислових конотацій та посилюють психологічний вплив через апеляцію до колективної пам'яті аудиторії [О.А. Арешенкова, 2021; С.А. Никифорова, 2015].

У політичному дискурсі також активно застосовуються позитивні автопрезентації, що формують образ лідера як компетентного, морального, патріотичного, здатного нести відповідальність за долю держави. Як зазначає О. Бойко, через стратегію автопрезентації політик створює образ соціально близької аудиторії особи, з якою легко себе ототожнити [О.Д. Бойко, 2010].

Окремої уваги заслуговує використання негативних риторичних стратегій, що полягають у навмисному створенні образу ворога чи небезпеки для аудиторії. Як зауважує М. Арешенкова, такі стратегії базуються на активізації страхів, тривожних очікувань та формуванні у реципієнта почуття загрози, від якої політик, мовляв, здатен захистити свою аудиторію [О.А. Арешенкова, 2021]. При цьому нерідко створюється дихотомія: «я – гарант стабільності» vs «вони – джерело хаосу».

До важливих сугестивних стратегій належить також принцип апеляції до єдності, спільних цінностей та національної ідентичності, який активно використовується в умовах кризових ситуацій та передвиборних кампаній. Політик апелює до ідеї єднання суспільства перед спільною загрозою чи для досягнення спільної мети, що створює ефект колективної мобілізації [І.В. Рибак, 2012; В.Г. Пасинок, 2013].

Особливого значення набуває і застосування імпліцитних мовних засобів, до яких належать пресупозиції, натяки, недомовленості, асоціативні структури. Вони дозволяють створювати у свідомості адресата додаткові

сміслові пласти, які не фіксуються на рівні явного повідомлення, але активно формують когнітивну рамку сприйняття [І.М. Коломієць, 2013].

Дослідники звертають увагу й на ще одну важливу рису сугестивних вербальних стратегій – стислість, ритмічність та мелодійність політичного мовлення. Використання коротких гасел, лозунгів, слоганів дозволяє підвищити ефективність засвоєння потрібної інформації та забезпечити її тиражування в медійному просторі. Як зазначає В. Пасинок, саме лаконічні повторювані формули створюють основу для закріплення стійких установок у масовій свідомості [В.Г Пасинок, 2013].

Суттєвим компонентом є також апеляція до соціальної справедливості, захисту слабких верств населення, створення образу «простого народу» як головного адресата політичного дискурсу. Це дозволяє політикові зміцнити свій імідж як «свого серед своїх», що значно підвищує рівень довіри аудиторії [І.В. Ковалинська, 2013; Ю.В. Лисенко, 2013].

Окремо варто наголосити, що ефективність сугестивних вербальних технік значною мірою посилюється в умовах сучасної медіареальності, де аудиторія перебуває в інформаційному перенасиченні, фрагментарності уваги та постійному впливі інформаційних шумів [В.Г. Колтакова, 2022]. Саме в таких умовах прості, емоційно заряджені, стереотипізовані вербальні конструкції стають найпотужнішими інструментами політичної сугестії.

Таким чином, аналіз вербальних технік сугестивного впливу демонструє їхню багаторівневність, багатофункціональність і системний характер. Комплексне застосування риторичних прийомів, стилістичних засобів, лексичних моделей та імпліцитних стратегій дозволяє політичному мовцеві не лише передавати інформацію, а й цілеспрямовано формувати свідомість і поведінку аудиторії відповідно до власних комунікативних завдань.

1.4. Невербальні засоби сугестивного впливу в політичному дискурсі

Невербальні засоби є невіддільною частиною сугестивного впливу в політичному дискурсі. Ми встановили, що вони значно підсилюють комунікативний ефект, оскільки апелюють до емоційної сфери реципієнта і формують підсвідомі реакції на повідомлення. Провідними невербальними засобами виступають міміка, жести, постава, погляд, інтонація, тембр голосу і просодика. Дослідження В. Дубик підтверджують, що міміка є маркером емоційного стану мовця, а її відсутність істотно знижує ефективність комунікації [В. Дубик, 2013]. Ми спостерігали, що використання міміки забезпечує передачу нюансів емоційного забарвлення, доповнюючи вербальний текст і роблячи повідомлення переконливішим.

Жести регулюють потік мовлення, підкреслюють важливі моменти повідомлення, а також служать засобом підтримання уваги аудиторії. Згідно з дослідженнями В. Пасинка, кінетичні засоби комунікації формують до 65% сприйманої інформації [В.Г. Пасинок, 2013]. Ми виявили, що свідоме використання жестів сприяє акцентуації ключових тез і посиленню сугестивного впливу.

Особливу увагу заслуговує окулесика – управління зоровим контактом. Як зазначають Куліш і Тарасенко, підтримання погляду створює відчуття залучення та довіри між політиком і аудиторією [В.С. Куліш, Е.П. Тарасенко, 2019]. Ми констатуємо, що тривалий зоровий контакт стимулює емоційну взаємодію і знижує бар'єри критичного сприйняття.

Не менш важливою є роль паралінгвістичних засобів – інтонації, тембру, гучності мовлення. Як стверджують Лосева і Руденко, правильне варіювання інтонаційного малюнка дозволяє підкреслювати важливі елементи повідомлення і впливати на емоційний стан аудиторії [І.В. Лосева,

2012; Н.В. Руденко, 2022]. Ми встановили, що емоційно забарвлене мовлення підсилює сугестивний ефект політичного виступу.

У політичному дискурсі також активно використовуються екстралінгвістичні засоби: зовнішній вигляд, манера одягатися, жестикуляція. Як зазначено в роботах В. Дубик, імідж політика формується не тільки на основі змісту його промов, а й через невербальну поведінку, що є важливим чинником прихованого впливу [В. Дубик, 2013].

Ми дійшли висновку, що невербальні засоби комунікації є потужним інструментом сугестивного впливу в політичному дискурсі. Їхнє свідоме використання дозволяє політичним лідерам підсилювати вербальні повідомлення, формувати емоційний фон і знижувати рівень критичного сприйняття аудиторії.

1.5. Сучасні дискусії щодо ефективності сугестії у формуванні громадської думки

Сугестія залишається об'єктом активних наукових дискусій, зокрема щодо її ефективності у формуванні громадської думки. Ми проаналізували сучасні підходи й можемо стверджувати, що сугестивний вплив розглядається як одна з найефективніших стратегій латентного формування суспільних установок і моделей поведінки.

Дослідники наголошують, що ефективність сугестії зумовлюється її здатністю впливати на підсвідомі когнітивні процеси, оминаючи механізми критичного мислення [Н.В. Руденко, 2022]. Ми виявили, що саме завдяки прихованому характеру впливу сугестія дозволяє закріплювати у свідомості аудиторії необхідні ідеї, не викликаючи опору чи відторгнення.

Питання ефективності сугестії особливо активно обговорюється у контексті політичної комунікації. За даними дослідження І. Сахарук, політичні лідери широко використовують сугестивні стратегії через

емоційно забарвлену лексику, міфологеми та риторичні прийоми, що сприяє формуванню стійких переконань у масовій свідомості [І.В. Сахарук, 2014].

Водночас як показують результати дослідження В. Дубик, ефективність сугестивного впливу залежить від багатьох чинників, зокрема соціально-психологічного стану аудиторії, рівня її критичності та комунікативних умов [В. Дубик, 2013]. Ми погоджуємося з тезою, що успішність сугестії зростає в умовах соціальної нестабільності, коли суспільство шукає простих і емоційно привабливих відповідей на складні питання.

Окремі дослідники наголошують на тому, що ефективність сугестії обумовлена правильним підбором мовних і невербальних засобів впливу. Як стверджує Г. Лакофф, фреймування інформації є дієвим механізмом латентного контролю за тим, як аудиторія сприймає реальність [G. Lakoff, 2009]. Ми вважаємо, що фрейми дозволяють структурувати інформацію так, щоб вона відповідала очікуванням і стереотипам реципієнтів, що підвищує сугестивну ефективність комунікації.

Однак, у науковій спільноті тривають дискусії щодо етичності використання сугестивних стратегій у публічній комунікації. Частина вчених підкреслює, що сугестія, використана в політичних чи комерційних цілях, може мати маніпулятивний характер і призводити до зниження рівня демократичної свідомості громадян [О.Г. Руда, 2012]. Ми поділяємо думку, що баланс між ефективністю та етичністю застосування сугестії має залишатися одним з ключових критеріїв оцінки політичної комунікації.

Отже, ми дійшли висновку, що сугестія є потужним інструментом формування громадської думки, ефективність якого залежить від низки когнітивних, емоційних і соціальних чинників. Сучасні дослідження підкреслюють як переваги, так і потенційні ризики широкого застосування сугестивних стратегій у суспільній комунікації.

Висновки до першого розділу

У першому розділі ми здійснили комплексний огляд поняття сугестії у психології та лінгвістиці, простежили еволюцію наукової думки щодо цього феномена і проаналізували основні вербальні та невербальні техніки сугестивного впливу в політичному дискурсі.

Ми з'ясували, що сугестія є багатофункціональним комунікативним механізмом, який поєднує мовні й психологічні стратегії впливу на свідомість індивіда та масову аудиторію. Сучасна наука трактує сугестію як латентний процес навіювання ідей, що реалізується через систему вербальних і невербальних засобів.

У ході дослідження ми простежили, що еволюція наукового розуміння сугестії пройшла шлях від індивідуально-психологічної інтерпретації до комплексного міждисциплінарного підходу, який охоплює когнітивні, дискурсивні та соціально-комунікативні аспекти.

Ми встановили, що основними вербальними техніками сугестивного впливу є використання риторичних прийомів – повторів, риторичних запитань, контрастів, емоційної апеляції – та стилістичних засобів – метафор, гіпербол, порівнянь, епітетів. Ці елементи забезпечують емоційне залучення реципієнта і спрощують сприйняття інформації.

Аналіз показав, що невербальні засоби – міміка, жести, інтонація, зоровий контакт – суттєво підсилюють сугестивний ефект, сприяючи формуванню довіри й емоційної залученості аудиторії.

У процесі вивчення сучасних дискусій ми дійшли висновку, що ефективність сугестії у формуванні громадської думки залежить від когнітивних характеристик аудиторії, емоційного забарвлення повідомлень та культурного контексту. Водночас актуальним залишається питання етичності використання сугестивних стратегій у політичній комунікації.

Таким чином, ми обґрунтували теоретичні засади дослідження сугестії як складного комунікативного феномена, що є підґрунтям для подальшого практичного аналізу сугестивних технік у виступах політичних лідерів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВЕРБАЛЬНИХ СУГЕСТИВНИХ ТЕХНІК У ВИСТУПАХ ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРЕНКА

2.1. Тематико-стилістичні особливості політичного дискурсу

Олексія Гончаренка

У межах сучасного українського політичного дискурсу Олексій Гончаренко посідає помітне місце як політик, що активно використовує різноманітні сугестивні стратегії для формування громадської думки, мобілізації електорату та впливу на політичну аудиторію. Ми з'ясували, що сугестивний вплив його виступів формується через поєднання тематичних акцентів, стилістичних прийомів, емоційного забарвлення мовлення та чіткої цільової орієнтації комунікації.

Насамперед тематика виступів політика охоплює широкий спектр проблем внутрішньої й зовнішньої політики України, зокрема питання обороноздатності держави, забезпечення національної безпеки, підтримки Збройних сил України, соціального захисту військових та їхніх родин. Значну увагу приділяється темам економічної стабільності, боротьби з корупцією, відповідальності чинної влади перед суспільством, питанням соціальної справедливості та національної гідності. Паралельно

простежується активна критика опонентів, персоніфікована відповідальність влади за наявні проблеми в країні, що є характерною ознакою сучасної політичної риторики опозиційних лідерів.

У виступах Олексія Гончаренка чітко окреслено перевагу конфронтаційного політичного стилю. Ми спостерігаємо часте використання бінарних опозицій у формулі «ми – вони», де «ми» уособлює народ України, військових, простих громадян, а «вони» – корумповану владу, політичних опонентів, олігархічні угруповання. Саме через такий опозиційний поділ створюється ефект ідентифікації аудиторії з позицією оратора та мобілізації її на підтримку висловлених тез.

Стилістична структура виступів Гончаренка включає широкий спектр риторичних засобів: іронію, сарказм, гіперболу, повтори, анафори, емоційно-експресивні вставки та звертання до аудиторії. Ми можемо відзначити систематичне використання зниженої лексики у контексті оцінних суджень на адресу політичних опонентів, що виконує функцію додаткової емоційної мобілізації аудиторії. Важливою стилістичною ознакою є численні відсилання до особистих і колективних досвідів слухачів, що підсилює ефект співпереживання та довіри.

Ми виявили, що Гончаренко активно експлуатує сугестивні техніки апеляції до національної ідентичності: в його риториці домінують маркери української державності, згадки про європейський курс України, боротьбу проти зовнішньої агресії, захист національних інтересів. Постійне відсилання до актуальної політичної ситуації, проблем безпеки та війни створює стійкий емоційний фон мобілізації підтримки.

Особливо слід наголосити на персоналізації політичної критики, характерній для дискурсу Гончаренка. Ми простежуємо регулярне використання імен посадових осіб, актуалізацію особистої відповідальності президента, урядовців, голів комітетів тощо. Завдяки цьому формується

виразна адресність меседжів, а також поляризація позицій оратора та опонентів.

Крім того, важливим елементом є активна робота з актуальним медійним простором. Політик активно використовує власні соціальні мережі, зокрема YouTube, Facebook, Telegram та Instagram, маючи значну аудиторію підписників. Ми зафіксували: понад 1,39 мільйона підписників на YouTube, 253 тисячі у Facebook, понад 213 тисяч у Telegram та 133 тисячі в Instagram. Активність у соціальних мережах дозволяє Гончаренку ефективно розширювати аудиторію сугестивного впливу, використовуючи сучасні мультимедійні формати комунікації та підтримуючи постійний інформаційний контакт із виборцем.

Ми спостерігаємо також характерне прагнення до активної роботи з аудиторією навіть у публічних дебатах: регулярне використання прямого звертання до слухачів, риторичних питань, імпровізованих реплік на адресу опонентів створює ілюзію діалогічності виступів, що підсилює ефект безпосередньої участі виборця у політичній дискусії.

Таким чином, проведений нами аналіз дозволяє визначити основні тематичні доміанти та стилістичні параметри політичного дискурсу Олексія Гончаренка, серед яких: конфронтаційна модель опозиційної риторики, персоналізація політичної критики, сугестивна апеляція до національної ідентичності, емоційна мобілізація слухачів, активне використання стилістичних фігур і сучасних комунікаційних технологій.

2.2. Мовностилістичні характеристики вербальної сугестії у виступах політика

Вивчення мовностилістичних характеристик вербальної сугестії у виступах Олексія Гончаренка дозволяє зосередити увагу на структурі висловлювань політика, його словесних стратегіях, побудові синтаксичних

конструкцій, доборі лексичних засобів та особливостях стилістичної організації політичної промови.

Для політичного мовлення Гончаренка характерна активна експлуатація емоційно забарвленої лексики, що формує необхідний психологічний фон у свідомості аудиторії. Політик уникає нейтральних формулювань навіть у формально інформаційних повідомленнях, натомість застосовує виразну, часто розмовну, а подекуди – навіть емоційно граничну лексику:

«У нас повний хаос і бєдлам»,

«бабло мутиться»,

«ви займаєтесь повною дурньою».

Такі мовні одиниці виконують не лише функцію емоційного підсилення, а й створюють ефект неформальної відкритості, демонструючи політика як людину, яка говорить прямо.

Характерною рисою мовлення Гончаренка є широке використання знижених розмовних конструкцій. Він регулярно залучає просторічні слова, субстандартну лексику, а також фразеологічні одиниці зі сфери повсякденного спілкування, що наближає його мову до стилістики масової аудиторії. Наприклад, у виступах зустрічаємо:

«хлопці і дівчата»,

«я вас до ладу приведу»,

«кожен займається своєю справою».

Такі мовні стратегії дозволяють політикові стирати бар'єри між офіційною трибуною та пересічним виборцем, знижуючи статусну дистанцію.

Особливу увагу заслуговує лексичне моделювання образу ворога. Система номінацій опонентів Гончаренка є багатою на емоційно-оцінні маркери. Він широко використовує негативні оцінювальні епітети та

зневажливі означення, що посилює емоційну ідентифікацію слухачів з позицією оратора:

«негідники і корупціонери»,

«оперативне оточення Зеленського»,

«офіс-менеджер Єрмак».

Таким чином, відбувається не лише політична критика, а й цілеспрямоване формування у слухача стійкого негативного образу політичних опонентів.

У структурі висловлювань політика чітко простежується схильність до градаційної побудови речень – тобто до нарощування семантичних блоків, де кожен наступний компонент посилює попередній. Наприклад, у виступі ми спостерігаємо:

«Де закон про виплати військовим? Де закон про терміни служби? Де закон про центри рекрутингу?»

Такий синтаксичний прийом створює ефект наростання напруги та посилює переконливість висловлювань. Цікавим є і паралелізм синтаксичних конструкцій – послідовне повторення однакової синтаксичної моделі, що формує ритмічну організацію мовлення та сприяє його кращому сприйняттю аудиторією.

Ми також встановили, що мовлення політика активно насичене риторичними питаннями, які Гончаренко вживає не з метою отримання відповіді, а з функцією залучення слухача до процесу оцінювання політичної ситуації:

«Чому досі не ухвалено закон про демобілізацію?»,

«Куди вже далі втрачати?» (відео 3).

Подібна риторична структура дозволяє політику створювати ілюзію спільної оцінки ситуації разом з аудиторією та посилювати відчуття актуальності порушених проблем.

Важливою особливістю є синтаксична простота мовлення, яка свідчить про чітке орієнтування політика на масову аудиторію. У виступах переважають прості речення або синтаксичні структури середньої складності. Складнопідрядні конструкції, складні логічні періоди трапляються рідко. Подібна побудова мовлення забезпечує легке сприйняття інформації навіть для тих слухачів, які не мають високого рівня політичної обізнаності.

Вартісним є розгляд вміння політика інтегрувати іншомовні вставки для демонстрації власної міжнародної компетентності та широти комунікативних можливостей:

«I speak English, je parle français» (відео 2).

Такі вставки виконують не лише інформаційну, а й сугестивну функцію демонстрації компетентності, додають авторитету оратору в очах аудиторії.

Мовлення політика є також маркером інтерференції двох мовних кодів – українського і російського. Навіть у цілком україномовних виступах періодично прослизують російські одиниці, що стають елементом стилістичного прийому іронізації:

«А какая разница?» (відео 1).

Такий прийом дозволяє досягти ефекту емоційної виразності, створити певний ефект розмовної легкості.

Суттєвим є також те, що політик активно розширює сферу вербальної сугестії через мультимедійні платформи. Його публічні виступи продовжуються у форматі блогів, відеозвернень, дописів у соціальних мережах, де зберігається та сама лексико-стилістична модель. Завдяки такій стратегії політик не лише транслює власну позицію, а й постійно утримує аудиторну увагу в рамках сформованої моделі впливу.

Отже, у своїй мовностилістичній стратегії вербальної сугестії Олексій Гончаренко активно використовує гнучке поєднання виразної, емоційно зарядженої лексики, простих синтаксичних конструкцій, оцінних маркерів,

гумору, іронії та багаторівневих стилістичних фігур. Такий мовний стиль дозволяє політикові ефективно поєднувати інформаційну складову виступу з психологічним впливом, забезпечуючи високий ступінь залученості аудиторії та стабільний сугестивний ефект.

2.3. Риторичні фігури та стилістичні прийоми як інструменти прихованого впливу

У риторичі Олексія Гончаренка прихований вплив на аудиторію реалізується не лише через лексичні чи синтаксичні конструкції, а й через добре вивірену систему риторичних фігур, стилістичних прийомів та текстових композицій, які програмують емоційний стан аудиторії та формують її готовність до прийняття певних оцінок. Сугестивний потенціал виступів політика зумовлений здатністю органічно інтегрувати риторичні конструкції в логіку політичного дискурсу, перетворюючи інформаційний потік на засіб латентного впливу.

Важливою характеристикою виступів та публікацій політика є активне застосування ефекту актуалізації конфліктної дихотомії, що відзначено і в дослідженнях Рудої О.Г. (2012). Цей прийом функціонує як спосіб упорядкування складної політичної ситуації у форматі простого протиставлення: ми – вони, правда – зрада, народ – влада, суспільство – олігархи. Наприклад, у статті 2024 року про корупційні схеми в «Укрнафті» політик прямо створює опозицію між народними інтересами та корупційною владною системою:

«Куди дивиться НАБУ в цій ситуації? Невже воно нічого не помічає?»

Уже самою постановкою риторичних питань Гончаренко формує у свідомості читача образ безконтрольного всевладдя, що працює проти суспільних інтересів.

Додатковим компонентом сугестивного навантаження є використання юридичних і економічних деталей як стилістичного прийому. Політик активно вводить у текст складні, але чітко структуровані описові блоки, де перелічує конкретні фінансові зловживання:

«Закупівля без тендеру за завищеною ціною присадки до пального у фірми Свірського, закупівля труб у Інтерпайпу за завищеною ціною...»

Таким чином створюється ефект експертної обізнаності політика, підкріплюється довіра аудиторії до мовця як до компетентного знавця теми, навіть якщо слухач не завжди повністю орієнтується у технічних деталях.

Суттєвим елементом прихованого впливу є також стратегія персоніфікації відповідальності, коли політична критика спрямована не на абстрактну систему, а на конкретних посадовців. У парламентських промовах і публікаціях часто фігурують прізвища високопосадовців: Корецький, Шурма, Єрмак, Баканов, Зеленський. Так персоналізація дозволяє переводити емоційну відповідальність з рівня держави на рівень конкретних осіб, роблячи політичну боротьбу персоніфікованою і драматизованою.

Варто зазначити, що Гончаренко активно вдається до прийому тематичної ампліфікації – поступового нарощування обсягу проблемної інформації. Наприклад, у статті 2024 року про «скандали в енергетичній сфері» політик вибудовує логічний ланцюг із численних фактів, що взаємно підсилюють один одного:

«...виплату собі заробітної плати у розмірі, що перевищував встановлений у контракті... готівкові виплати чиновникам... мільярдні витрати на благодійність...»

Кожен додатковий факт поглиблює негативну картину, формуючи у свідомості читача відчуття системної кризи, у якій корупція є не випадковим явищем, а органічною рисою чинного політичного режиму.

Ще одним важливим прихованим прийомом виступає риторична імітація діалогу з опонентами, коли політик ніби «розмовляє» з посадовими особами, створюючи у слухача ефект прямої присутності у внутрішньому політичному конфлікті. У публікації щодо розслідування НАБУ Гончаренко звертається не лише до аудиторії, а і до чиновників:

«Ростислав Шурма вже звільнений... Але після його відходу ситуація практично не змінилася.»

Такий стилістичний маневр створює враження, що політик безпосередньо конфронтує з можновладцями, а слухач перебуває при цьому на стороні мовця як свідок цієї конфронтації.

Слід виділити й тактику психологічної зростальної безнадійності, яку політик використовує у висвітленні воєнної тематики. У відео 3, присвяченому ситуації на фронті, Гончаренко поступово розкриває картину невпинного наступу ворога:

«Росіяни наступають по всіх напрямках... Ворог наближається до Сум... Поки ви тут сидите, у нас сиплеться фронт.»

Цей прийом викликає у слухача не стільки інформаційний ефект, скільки емоційний імпульс занепокоєння та потребу в діях, які пропонує сам політик.

У риториці Олексія Гончаренка активно реалізуються й більш складні механізми прихованого впливу, що працюють на рівні емоційного кодування смислів. Зокрема, важливу роль у побудові прихованої сугестії займають технології емоційної поляризації аудиторії через ускладнені метафоричні конструкції.

Так, створення образу країни як системно зруйнованого соціального організму є постійним прийомом у виступах політика. У парламентській промові (відео 2) він описує стан держави словами:

«У нас повний хаос і бєдлам.»

Цей вислів не лише характеризує ситуацію, а й програмує сприйняття кризи як глибокої та всеохопної, позбавляючи аудиторію надії на самовиправлення системи без зовнішнього втручання. Подібна риторика реалізує, за визначенням Сахарука І.В., функцію семантичного блокування альтернативних варіантів розвитку.

Особливу увагу заслуговує здатність політика активно вводити в текст алюзійно-міжтекстові образи, що активують колективну пам'ять слухачів. У статті щодо Pandora Papers Гончаренко відсилає до радянської культурної спадщини, згадуючи поцілунок Брежнєва та Хонекера:

«Я вивісив банер "смертельний поцілунок" Зеленського та Ігоря Валерійовича».

Таким чином політик апелює до історичних асоціацій з авторитарною практикою минулого, підсилюючи емоційну відразу аудиторії до залаштункових домовленостей сучасної влади. Подібні алюзії, як зазначає С.С. Лосяєва, є потужним прихованим тригером колективних політичних страхів.

У багатьох текстах політик також вдало застосовує прийом емоційного контрасту. У своїх Facebook-публікаціях він свідомо поєднує глобальні загрози із буденними деталями повсякдення. Схожий приклад, коли говорить про стан держави:

«Коли киянам зачинене метро, а їм – кортежі. Коли нам – корки, а їм – зарплати» (відео 1).

Такі прості, побутово впізнавані образи дозволяють конкретизувати абстрактні політичні звинувачення і переводити їх у площину емоційно близького досвіду виборця.

До сугестивних механізмів також відноситься стратегія повтору. Як вказано в теоретичних працях Н.В. Руденко, систематичне дублювання ключових тем дозволяє фіксувати у свідомості аудиторії цільову

інформацію без прямого переконування. Гончаренко активно користується повторними зверненнями:

«Де закон...? Де закон...? Де закон...?»,

поступово підвищуючи інтенсивність емоційного напруження у слухача (відео 3).

Серед прихованих технік, що активно використовуються Гончаренком, слід також виділити психологічну персоніфікацію "зради" та відповідальності. У своїх статтях та постах політик неодноразово озвучує конкретні прізвища чиновників, наприклад:

«Шурма, Корецький, Єрмак, Баканов...» (статті 2023-2024 років).

Так персоналізується відповідальність, а негативне сприйняття абстрактної "влади" переводиться у площину особистісних претензій.

Ще одним прийомом латентного впливу є психолінгвістична підміна значень, коли змістовий акцент виноситься на морально-етичні оцінки, а не на юридичні дефініції. У статті 2024 року Гончаренко підкреслює:

«Десятки мільйонів на рік Корецький витрачає на піар, вміло задовольняє забаганки Офісу Президента...»

Таким чином увага зсувається не на формальні порушення закону, а на морально неприйнятні дії, що сильніше впливає на емоційну сферу слухача.

Варто зазначити, що у промовах політика присутній і ефект багатоканальної сугестії, коли вербальні прийоми працюють синхронно з медійними стратегіями. Через активну присутність у Facebook, Telegram, YouTube та Instagram Гончаренко не лише озвучує свої меседжі, а й одночасно створює постійний фон інформаційного підкріплення вже висловлених тез. Саме через повторювану мультиплатформну присутність його ключові посили стають звичним контентом аудиторії, що, згідно з концепцією повторюваного впливу, формує стійкий когнітивний патерн підтримки.

Таким чином, у дискурсі Олексія Гончаренка прихований вербальний вплив базується не на прямій аргументації, а на складній системі багаторівневих риторичних механізмів, серед яких: емоційне кодування смислів, алюзії, повтори, метафоричні підміни, побутові образи, персоніфікація відповідальності, стратегічна деталізація та мультиплатформенне повторення. Усі ці прийоми дозволяють досягати глибокого рівня психологічної взаємодії з аудиторією, формуючи високий ступінь лояльності до оратора.

Висновки до другого розділу

Проведений нами аналіз вербальних сугестивних стратегій у публічному дискурсі Олексія Гончаренка дозволив виявити розгалужену систему прихованого впливу, яка комплексно працює на зміцнення позицій політика в інформаційному полі та стабілізацію електоральної підтримки.

Перш за все простежено чітке структурування політичного простору шляхом опозиційного протиставлення основних учасників конфлікту. У мовленні політика система розподілу ролей є максимально чорно-білою: влада зображується як джерело корупції, бездіяльності й байдужості, натомість громадяни та сам політик постають єдиними носіями справжніх державницьких і моральних орієнтирів. Завдяки цьому створюється ефект максимальної ідентифікації слухача з позицією оратора.

Крім загальної логіки протиставлення, політик активно працює із суто психологічними прийомами формування емоційного поля довіри. Поступове нарощування напруження через опис масштабів загрози, деталізацію економічних порушень та конкретизацію злочинних практик створює у слухача відчуття безальтернативності пропонованих політичних висновків.

Риторичні конструкції Гончаренка насичені складними стилістичними фігурами, серед яких особливо ефективними виявилися емоційна ампліфікація, градація, контрасти, повтори та риторичні питання. Ці прийоми дозволяють мобілізувати увагу аудиторії, зробити промову динамічною, утримувати слухача у постійній напрузі та емоційному співпереживанні.

Окремо відзначено системне використання персоніфікації відповідальності. Політик виводить на перший план конкретних фігурантів – прізвища високопосадовців, економічних гравців, керівників державних структур. Завдяки цьому критика набуває конкретного адресного характеру, а слухач отримує можливість чітко ідентифікувати винуватців ситуації.

Особливого значення набуває також техніка алюзії. У своїх публічних текстах політик активно залучає історичні паралелі, образи радянської доби, пострадянського політичного простору, що дозволяє формувати в аудиторії додаткові підтексти й посилювати негативні емоційні оцінки опонентів.

У структурі виступів та текстів політика важливе місце посідає і зміна емоційних тональностей – чергування загостреної критики з гумористичними вставками, іронією, самоіронічними репліками. Завдяки цьому створюється ефект доступності політика для масового виборця, демонструється не лише його компетентність, а й здатність залишатися «близьким до народу».

Додаткову роль у посиленні сугестивного впливу відіграє стилістично маркована розмовна мова. Використання елементів просторіччя, фразеологізмів, зниженої лексики та навіть окремих вставок із російської мови створює у слухача враження природної, життєвої мови без офіціозу й штучної пафосності.

Показовим також є розгалужене застосування політиком мультиплатформного інформаційного каналу: виступи у парламенті, публічні заяви, авторські статті, регулярна активність у соціальних мережах,

відеозвернення у YouTube та Facebook створюють багаторазовий ефект підкріплення ключових меседжів. Постійне повторення тез у різних форматах зміцнює вже сформовані судження у свідомості аудиторії.

Отже, вербальна сугестивна стратегія Олексія Гончаренка є багаторівневою та цілісною системою взаємодії риторичних прийомів, стилістичних засобів і психологічних механізмів. Її комплексність дозволяє політику одночасно формувати емоційну лояльність, пропонувати зручні моделі сприйняття складних політичних процесів та закріплювати домінантні оцінки у свідомості масової аудиторії.

РОЗДІЛ 3. НЕВЕРБАЛЬНІ СУГЕСТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПАХ ОЛЕКСІЯ ГОНЧАРЕНКА

3.1. Невербальні характеристики публічної комунікації політика

Дослідження невербальних засобів сугестивного впливу у політичних виступах Олексія Гончаренка дозволяє виявити цілісну систему поведінкових стратегій, які забезпечують латентний психологічний вплив на аудиторію. Як зазначається у працях І.В. Сахарука, невербальні компоненти комунікації відіграють ключову роль у формуванні емоційного фону виступу та створенні необхідної установки сприйняття інформації, особливо в умовах публічного політичного дискурсу, що має високий ступінь психологічної напруженості.

У межах офіційних виступів, передусім парламентських промов, поведінка політика характеризується жорстко контрольованою структурою невербальної активності. У своїх виступах у Верховній Раді (відео 2 та 3) Гончаренко свідомо дотримується прямої, статичної пози, що сигналізує про самоконтроль, впевненість та рішучість. Рухи корпусом мінімальні, політик зберігає стійке вертикальне положення тіла, чітко фіксуючи увагу

аудиторії на власній постаті. Така стабільність пози, за термінологією О.Г. Рудої, виступає як механізм створення домінантного центру уваги, який підсилює лідерську позицію мовця.

Зоровий контакт у межах парламентських виступів використовується цілеспрямовано: політик регулярно переводить погляд із зали до камери, чергуючи адресність звернень як до опонентів у залі, так і до зовнішньої аудиторії, що спостерігає за виступом через медіа. У процесі звернень до опонентів погляд набуває фіксованої твердості; очі широко розкриті, а брови нерідко підняті, що забезпечує візуальний акцент емоційної домінанти висловлювання. Як зазначає С.С. Лосяєва, саме контрольований зоровий контакт є одним із найбільш дієвих невербальних каналів передавання переконливості у політичній комунікації.

У межах аналізованих виступів (відео 2, 3, 5) чітко фіксується активна жестикуляція у зоні грудей та плечей. Політик систематично застосовує відкриті долоні, широкі горизонтальні рухи руками, які супроводжують логічні блоки промови. Часто використовуються указові жести – розкриті кисті з висунутим вказівним пальцем підсилюють персоніфіковану критику, адресовану конкретним фігурантам дискусії. Саме указова жестикуляція в контексті оцінних висловлювань створює у слухача відчуття прямої відповідальності озвучених персонажів, посилюючи емоційну ангажованість аудиторії.

Особливо показовим є застосування політиком різних рівнів інтенсивності невербальних проявів залежно від емоційного стану висловлювання. У моментах, коли Гончаренко переходить до максимально загострених форм критики (наприклад, при розгляді теми фронтових втрат або звинувачень влади у бездіяльності у відео 3), темп його мовлення зростає, голос стає значно гучнішим, а рухи руками набувають різкої, майже ударної амплітуди – долоні спрямовані вперед, кисті різко відкриваються і фіксуються у просторі, підкреслюючи категоричність суджень.

Слід звернути увагу і на стилізовану експресивність міміки, яка активно використовується політиком у межах офіційних виступів. Як свідчить проведений аналіз, обличчя Гончаренка практично завжди зберігає зосереджений, напружений вираз. У моменти політичної критики брови зсуваються до центру лоба, що створює ефект обурення й рішучості. Під час апеляцій до громадян, коли політик артикулює теми патріотизму чи єдності, брови частково піднімаються, обличчя набуває більш відкритого виразу. Така керована мімічна динаміка, за класифікацією Н.В. Руденко, є проявом емоційної сценарності невербальної комунікації, що створює ефект синхронного емоційного супроводу вербального потоку.

Особливої уваги потребує аналіз змін невербальної поведінки політика залежно від типу офіційного виступу, що є важливою частиною його сугестивної стратегії. Власне, у парламентських виступах (відео 2 та 3) фіксується підвищена інтенсивність емоційних проявів, що формується у відповідь на прямий контакт із політичними опонентами. Саме в таких ситуаціях Гончаренко демонструє поєднання підвищеної жестикуляційної динаміки з адресною демонстрацією жестів обвинувального характеру: руки часто спрямовуються до залу, долоні активно відкриваються, указівні жести акцентують конкретних учасників суперечки. Це створює у слухача відчуття прямої присутності в політичній полеміці, в якій оратор виступає активним захисником інтересів своєї аудиторії.

Водночас у публічних виступах телевізійного характеру (відео 4 та 7), де відсутній безпосередній політичний опонент, невербальна манера політика набуває дещо стриманішого характеру. Поза залишається статичною, рухи стають менш різкими, зберігається прямий контакт з камерою, який створює відчуття особистого звернення до глядача. Як підкреслює О.Д. Бойко., саме така адресна орієнтація невербальної поведінки сприяє створенню атмосфери персонального залучення кожного слухача в індивідуальний контакт із мовцем.

Ще одним важливим елементом є постійна внутрішня узгодженість невербального оформлення зі змістовою динамікою виступу. Залежно від того, чи політик говорить про конкретні втрати на фронті (відео 3), чи підкреслює міжнародну підтримку України (відео 5), він корегує інтенсивність жестів, міміки та інтонацій, тим самим тонко підлаштовуючи невербальний супровід під емоційний контекст. Таке узгодження дозволяє, за О.Г. Рудою, формувати в аудиторії відчуття внутрішньої гармонії між словами та діями оратора, що істотно посилює довіру до нього як до політичного лідера.

У низці виступів спостерігається також цілеспрямоване використання пауз і затримок мовлення як невербальних елементів психологічного акцентування. Політик свідомо робить короткі паузи перед ключовими висловлюваннями, що дозволяє посилити вагомість наступних слів і забезпечити слухачеві психологічну готовність до сприйняття кульмінаційної частини висловлювання. Згідно з висновками С.С. Лосяєвої, така пауза виступає як латентний інструмент сугестивного переналаштування аудиторії.

Загалом, у межах офіційних виступів Олексія Гончаренка формується стійка система керованої невербальної поведінки, яка працює в синхронії з вербальним змістом промови та підсилює її сугестивний потенціал. Впевненість у позі, адресний зоровий контакт, ритмічна жестикуляція, динамічна міміка та психологічно вивірені паузи створюють єдину невербальну платформу прихованого впливу, що активно включається у механізми політичної комунікації.

3.2. Інтонаційні і проксемічні засоби як складники сугестивного впливу

Особливу роль у формуванні сугестивного потенціалу політичної комунікації Олексія Гончаренка відіграють його численні публічні та медійні виступи поза межами офіційних інституційних майданчиків. Саме в цих форматах невербальна поведінка політика набуває дещо інших рис, зумовлених специфікою цільової аудиторії, жанру та рівня формальності комунікативної ситуації.

Згідно з підходами, викладеними в роботах І.В. Сахарука, у неформалізованій політичній комунікації значно активніше включаються засоби емоційної ідентифікації, що досягається через модифікацію як мовленнєвого, так і невербального компонентів виступу. У публічних відеозверненнях (зокрема у передвиборчому агітаційному ролику – відео 1) невербальна поведінка Гончаренка демонструє зміщення акценту з жорсткої парламентської експресивності до візуального створення образу близькості до аудиторії. Виступи такого характеру супроводжуються більш м'якою мімікою: політик зберігає легкий, проте стриманий вираз обличчя, на завершальних кадрах – м'яку усмішку, яка знижує напруження після критичного блоку тексту.

Зоровий контакт у цих виступах орієнтовано виключно на камеру, що створює ефект прямого персонального звернення до глядача. Як зазначає О.Д. Бойко, такий тип зорової взаємодії відіграє функцію індивідуалізації сприйняття, забезпечуючи кожному членові аудиторії ілюзію особистої участі у діалозі з політиком.

Жестикуляція у медійних виступах стає стриманішою. У відео 1 та 4 політик переважно використовує незначні рухи руками на рівні грудної клітки, відмовляючись від різкої демонстративності. Руки не виходять за межі власної тілесної зони комфорту, рухи короткі, точні, синхронізовані з ключовими семантичними акцентами. За визначенням О.Г. Рудої, це створює так званий ефект стабільної безпеки, коли аудиторія підсвідомо зчитує невербальний сигнал контролю ситуації та впевненості мовця.

Використання голосу у публічних медіаформатах також змінюється: тембр пом'якшується, зникає парламентська гучність і підвищена напруга. У відео 5, присвяченому міжнародній конференції, спостерігається рівний голосовий потік, без надмірної експресії, що підкреслює експертний, впевнений тон виступу. Подібна звукова організація мовлення відповідає характеристикам сугестивної “мовної безпеки”, яка формує у слухача відчуття стабільності та компетентності оратора.

Особливо яскраво сугестивний потенціал невербальної поведінки Олексія Гончаренка проявляється у медійних форматах зі зниженою офіційністю – інтерв'ю, онлайн-ефірах та персональних зверненнях, розміщених на особистих платформах (відео 6 та 7). Саме в цих комунікативних ситуаціях максимально активізуються прийоми наближення політика до аудиторії через демонстрацію неформальності, відкритості та психологічної доступності.

Зокрема, у домашньому онлайн-зверненні (відео 6) змінюється сам візуальний контекст: Гончаренко з'являється в кадрі у неформальному одязі – простій білій футболці, без офіційних атрибутів влади. На задньому плані – домашня бібліотека та нагородна символіка (зокрема, YouTube-кнопка), що мимоволі сигналізує про його активну присутність у медійному просторі та підсилює образ політика як активного і водночас "свого серед своїх". Як зазначає С.С. Лосяєва, побудова «домашнього образу політика» є ефективною сучасною формою побутової сугестії, що створює ефект природного контакту поза політичним офіціозом.

У таких форматах міміка Гончаренка стає гнучкішою: поряд із характерним напруженням брів, яке продовжує демонструвати зосередженість і рішучість, з'являється більше легких усмішок, пожимань плечима, що сигналізують невимушеність спілкування. Подібна невербальна поведінка працює як компенсаторний психологічний механізм

зниження напруги у слухача, одночасно зберігаючи політичну серйозність обговорюваних питань.

Зоровий контакт у персональних зверненнях майже постійно спрямований у камеру. Це створює ефект персоналізованої бесіди, де кожен глядач підсвідомо сприймає звернення як спрямоване саме до нього. Такий механізм прямої адресності посилює ступінь залученості аудиторії та формує додатковий сугестивний канал комунікації.

У телевізійних інтерв'ю (відео 7) Гончаренко демонструє ще одну характерну невербальну стратегію – пластичну зміну дистанції. Під час розмови він чергує відкрите положення рук на столі, вільне схрещування рук, перехід рук до кишень, що працює як невербальний маркер емоційної комфортності. Така поведінка створює враження рівноправного діалогу, уникаючи домінуючої демонстрації влади та дистанційованого офіціозу.

Інтонаційно в неформальних виступах домінує рівний, спокійний голосовий тон, із періодичним посиленням голосу лише у кульмінаційних моментах. Активна зміна інтонаційних акцентів дозволяє політику керувати емоційною реакцією слухача, зберігаючи водночас атмосферу невимушеності.

Важливою особливістю цих форматів є також сугестивне створення ефекту психологічної близькості. Політик демонструє себе не як носія виключно владної риторики, а як звичайного громадянина, який опинився поруч зі своїм виборцем в умовах спільних викликів. Цей психологічний ефект наближення виконує потужну латентну мобілізаційну функцію, оскільки створює ілюзію спільної участі у політичному процесі.

Таким чином, у межах медійних та публічних виступів поза офіційними інституційними форматами Гончаренко активно застосовує гнучку систему невербальних стратегій наближення до аудиторії, які працюють через неформальність образу, персоналізовану інтонацію, контрольовану міміку,

стабільний зоровий контакт та пластичну зміну дистанції у процесі спілкування.

3.3. Особливості окулесики, кінесики та гаптики у виступах

Олексія Гончаренка

Комплексна структура невербального сугестивного впливу у політичній риторичі Олексія Гончаренка особливо виразно проявляється у сфері його окулесичної, кінесичної та гаптичної поведінки. Саме ці невербальні канали забезпечують тонке регулювання психологічного контакту з аудиторією та формують латентні механізми переконання на глибоких рівнях емоційної взаємодії.

Одним із ключових складників невербальної стратегії політика є окулесика, тобто робота з поглядом як з інструментом управління увагою слухачів. В усіх типах комунікативних ситуацій – як у парламентських виступах, так і в публічних та медійних зверненнях – Гончаренко демонструє високий рівень контролю над зоровим контактом. У парламентських дебатах (відео 2 та 3) політик використовує багаторівневу структуру погляду: під час полеміки з опонентами погляд стає жорстко спрямованим на аудиторію в залі, що створює ефект персональної відповідальності опонентів за критиковану ситуацію. Така пряма зорово-адресна конфронтація активізує у слухача відчуття залученості у драматургію виступу.

Водночас у зверненнях до зовнішньої широкої аудиторії (відео 1, 4, 5, 6, 7) Гончаренко майже завжди утримує прямий погляд у камеру, завдяки чому створюється ефект персоніфікованого спілкування. Як зазначає О.Г. Руда, стабільна візуальна фіксація погляду формує в аудиторії підсвідому установку відкритості мовця та психологічної довіри до нього як до носія компетентної думки [О.Г. Руда, 2012].

Особливим маркером сугестивної окулесики у виконанні політика виступає чергування широко відкритого погляду при висловленні ключових суджень та легкого опускання повік у моментах внутрішніх логічних переходів. Таким чином формується ефект керованої динаміки уваги аудиторії, де кожен смисловий акцент супроводжується відповідною зоровою підказкою.

Не менш важливим складником невербальної стратегії є кінесика, тобто система жестових та моторних рухів, що супроводжують мовлення політика. У парламентських виступах Гончаренка домінують потужні горизонтальні жести широкого розмаху, відкриті долоні, рухи кистями вперед у простір залу (відео 2, 3). Ці кінесичні патерни формують ефект домінування у просторі публічної дискусії, знижуючи дистанцію між політиком та слухачами, водночас підтримуючи статус активного лідера полеміки.

У медійних зверненнях кінесична активність політика зменшується. Жести стають компактнішими, рухи рук обмежуються зоною грудної клітки (відео 1, 4, 5). Така стриманість жестової активності створює образ контрольованої впевненості. За класифікацією Бойко О.Д., це відповідає кінесичній моделі «стабільної лідерської пози» у неформальній політичній комунікації [Бойко О.Д., 2019].

Особливо показовим є використання політиком жестів “відкритих долонь” під час апеляцій до широкої аудиторії. Цей жест символізує чесність, відкритість та готовність до діалогу. Регулярна поява таких рухів створює підґрунтя до формування у слухача відчуття прозорості намірів політика та відсутності маніпулятивних приховувань.

Ще одним важливим невербальним каналом прихованого впливу у виступах політика є гаптика, тобто використання дотиків, просторової організації комунікації та дистанції між учасниками. У випадку парламентських виступів (відео 2, 3) гаптичні елементи обмежені, оскільки

формат виступу на трибуні регламентує рухову зону оратора. Проте вже сама відсутність фізичного контакту з аудиторією компенсується розширенням простору за допомогою ампліфікованої жестикуляції, яка візуально «заповнює» залу і створює ілюзію ширшого охоплення аудиторії, навіть без фізичного наближення.

У менш формальних форматах (відео 7, інтерв'ю) гаптична поведінка набуває більшої варіативності. Перехід рук на поверхню столу, відкриті жести перед собою, розміщення кистей у зоні особистого простору створюють комфортну візуальну картину розмови. За спостереженнями Руденко Н.В., подібна гаптична структура невербальної поведінки формує відчуття контрольованої безпеки та психологічної рівноваги, що посилює довіру до оратора [Руденко Н.В., 2017].

Особливу увагу слід звернути на роботу політика із дистанцією як сугестивним елементом. У відеозверненнях (відео 1, 4, 6) камера розташована на невеликій відстані від обличчя, що візуально зменшує просторову дистанцію між політиком і глядачем. Цей прийом створює ефект близькості, який, за висновками Лосяєвої С.С., активує підсвідомі моделі особистого контакту та довірливого діалогу [Лосяєва С.С., 2020].

Важливою частиною латентного впливу є мікромімічна робота обличчя, яка забезпечує гнучке регулювання емоційного фону виступу. У політика фіксується характерна динаміка роботи брів: у моменти критики вони нахмурені, демонструючи рішучість і напругу; при закликах до єдності – частково піднімаються, що пом'якшує емоційний акцент. Контрольована м'язова активність нижньої частини обличчя – чітка артикуляція, помірне напруження губ, відсутність випадкових мікроскорочень – забезпечує враження впевненості, що є однією з базових умов ефективної політичної сугестії [Сахарук І.В., 2014].

Окремої уваги заслуговує поєднання мікроміміки із загальним ритмом подачі інформації. Гончаренко використовує так звану паузаційно-мімічну

синхронізацію: короткі паузи супроводжуються фіксацією погляду та стабілізацією виразу обличчя, що готує слухача до сприйняття кульмінаційної фрази. Така техніка посилює емоційний вплив кінцевого смислового блоку виступу.

У цілому вся система невербальної поведінки Олексія Гончаренка демонструє високий ступінь інтеграції окулесичних, кінесичних та гаптичних складників у єдину сугестивну модель. Саме через комплексне керування поглядом, жестами, дистанцією, мімікою та ритмом рухів політик формує психологічно комфортний простір для аудиторії, водночас фіксуючи домінуючу позицію мовця в процесі публічної комунікації.

Висновки до третього розділу

Проведений аналіз невербальної сугестивної поведінки Олексія Гончаренка дозволив виявити багаторівневу систему невербальних стратегій, які органічно доповнюють та підсилюють його вербальний політичний дискурс, формуючи стійкий психологічний контакт з аудиторією.

Дослідження продемонструвало, що політик активно використовує широкий спектр окулесичних засобів впливу. Його робота з поглядом відзначається стабільною фіксацією зорового контакту на опонентах у парламентських дискусіях та на камері під час публічних звернень. Це забезпечує ефект персональної присутності та створює у слухача відчуття прямої комунікації із мовцем, формуючи довіру та залученість.

Кінесична структура виступів політика демонструє чітке варіювання жестової активності залежно від формату комунікації. У парламентських промовах домінують відкриті, ампліфіковані жести, які підсилюють ефект лідерства та контролю, тоді як у публічних та медійних форматах жести

стають більш стриманими, локалізованими на рівні грудної клітки, що створює образ виваженості, самоконтролю та експертної обґрунтованості.

Особливо виразною є мікромімічна організація обличчя, яка допомагає регулювати емоційну тональність виступів. Варіювання положення брів, контроль виразу очей, точне балансування мімічних скорочень дозволяє політику гнучко модулювати емоційну атмосферу виступів, посилюючи сугестивний ефект навіть без прямих мовних імперативів.

В межах гаптичних та просторових стратегій простежено свідоме наближення дистанції до аудиторії, зокрема через використання близьких ракурсів під час відеозвернень, що створює психологічний ефект неформальної бесіди. У рамках інтерв'ю політик активно застосовує техніку пластичної зміни положення рук та корпусу, що знижує формальність і водночас підсилює комфортність комунікації.

Загалом вся система невербальної поведінки Олексія Гончаренка функціонує як важлива частина його політичної сугестії. Вона забезпечує емоційне підкріплення ключових вербальних смислів, створює стабільне відчуття лідерства, контролю та відкритості, а також сприяє ефективному формуванню психологічної лояльності аудиторії до оратора.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході виконання нашого дослідження ми здійснили комплексний аналіз сугестивних технік у політичному дискурсі на матеріалі виступів Олексія Гончаренка. Робота мала на меті дослідити, яким чином мовні та невербальні засоби політичної комунікації забезпечують прихований вплив на аудиторію, формуючи громадську думку в умовах сучасної політичної боротьби.

У процесі дослідження було опрацьовано великий теоретичний матеріал, що стосується природи сугестії як складного психологічного й комунікативного феномена. Встановлено, що сугестія у політичній риторичі є багаторівневим впливом, що реалізується через синхронізовану дію вербальних, невербальних і когнітивних механізмів. Ми розглянули сугестію у світлі лінгвістичних та психологічних підходів, опрацювали погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників (Руда О.Г., Сахарук І.В., Бойко О.Д., Лосяєва С.С., Руденко Н.В. та ін.), що дозволило сформувати цілісну теоретичну базу дослідження.

На основі аналізу публічних виступів, офіційних промов, статей, інтерв'ю та публікацій Олексія Гончаренка, ми здійснили ґрунтовний опис тематико-стилістичних особливостей його дискурсу. Політик активно використовує стратегію дихотомічної поляризації («ми – вони», «влада – народ», «патріоти – корумповані чиновники»), яка є потужним засобом емоційної мобілізації аудиторії. Його промови наповнені темами внутрішньої боротьби з олігархічною системою, критикою корупції, акцентами на військовій тематиці та міжнародних політичних процесах. Гончаренко формує у слухача чітке розуміння власної позиції та створює ефект залученості кожного до спільної боротьби.

Особливу увагу в дослідженні ми приділили вербальним сугестивним технікам, які формують прихований психологічний вплив. У промовах політика системно функціонують риторичні питання, повтори, ампліфікації, контрасти, персоніфіковані звинувачення та алюзійні конструкції. Деталізовані описи корупційних схем, складних економічних зловживань і конкретних персоналій створюють у слухача враження високої обізнаності політика та зміцнюють довіру до його позиції. За допомогою алюзій політик активно вводить у текст культурно-історичні відсилання, що додатково підсилює емоційний ефект через апеляцію до колективної пам'яті.

Ми також розглянули складний пласт невербальних сугестивних технік у комунікації Олексія Гончаренка. Комплексний аналіз показав, що невербальні засоби – окулесика, кінесика, гаптика, міміка, інтонація, дистанція – працюють як цілісна система підсилення основних смислових акцентів виступів. Політик ретельно керує зоровим контактом: у парламентських виступах він активно звертається до залу, підсилюючи персоніфіковану відповідальність, у медійних зверненнях – веде стабільний прямий погляд у камеру, створюючи ефект особистого звернення до кожного глядача.

Гончаренко демонструє динамічне регулювання інтенсивності жестикуляції, адаптуючи її до жанрових особливостей виступу: широка ампліфікована жестикуляція у парламентських дебатах змінюється компактними, врівноваженими жестами у медійному просторі. Його мімічна поведінка органічно синхронізована зі змістом мовлення: вираз рішучості, напруженості у критичних моментах змінюється на пом'якшену експресію в моменти закликів до єдності. За допомогою техніки паузаційно-мімічної синхронізації політик підсилює кульмінаційні моменти свого виступу.

Також ми дослідили, як формати персональних онлайн-звернень (відеоінтерв'ю, включення з дому) слугують додатковим інструментом наближення політика до виборця: через використання домашнього інтер'єру, неофіційного одягу, природної міміки та зменшення просторової дистанції створюється ефект довіри, близькості та спільності позиції з аудиторією.

Поглиблений аналіз сугестивних стратегій дозволив нам виявити типові моделі, за якими формується комунікативний вплив у політичних виступах Олексія Гончаренка. Сукупність вербальних і невербальних технік у його риториці функціонує як цілісна система багатоканального прихованого впливу на масову аудиторію.

Однією з центральних моделей є стратегія дихотомічного поляризування, що забезпечує просту й водночас надзвичайно ефективну структуру переконання. Політик пропонує слухачеві чіткий розподіл на «правильний» і «помилковий» табори, де позиція оратора автоматично асоціюється зі стороною добра, патріотизму та захисту державних інтересів. Таке спрощене двочленне структурування допомагає слухачеві оперативно здійснити самоідентифікацію, що значно полегшує маніпулятивний вплив і сприяє стабілізації підтримки.

Іншою виявленою моделлю є сугестивна персоніфікація відповідальності, за якої політичні проблеми редукуються до дій конкретних персоналій – прямих винуватців кризових явищ. Перехід від абстрактних звинувачень до конкретних імен забезпечує додатковий емоційний ефект та зміцнює у слухача відчуття прозорості політичних суджень.

Важливим механізмом виступає також стратегія ампліфікації деталей, що полягає в послідовному накопиченні конкретних фактів, цифр, прикладів корупційних схем, управлінських помилок та фінансових порушень. Ця техніка дозволяє формувати у свідомості аудиторії враження повної аргументованості позиції політика та його експертної обізнаності в аналізованих питаннях.

Виявлено також активне використання алюзійних і міжтекстових механізмів, які активують культурну пам'ять аудиторії. Історичні паралелі (наприклад, алюзія на «смертельний поцілунок» радянської доби) слугують додатковим емоційним тригером, створюючи в слухача стійкі асоціації з негативним історичним досвідом та переконуючи в актуальній політичній небезпеці.

Окремо встановлено, що сугестивний ефект у риториці політика забезпечується не лише лексико-синтаксичною організацією виступів, а й ретельно продуманою невербальною структурою впливу. Контрольований

зоровий контакт, адаптивна жестикуляція, точна робота з дистанцією, мімікою та інтонацією дозволяють гнучко керувати емоційною атмосферою виступів, утримуючи увагу аудиторії й посилюючи переконливість основних меседжів.

Застосовані сугестивні моделі не є випадковим набором прийомів, а репрезентують цілісну систему латентної комунікації, в якій аудиторія не лише отримує інформацію, але й емоційно втягується у запропоновану політичну картину світу, поступово переймаючи оцінки, наративи та судження політика.

Отримані результати дослідження мають практичну цінність як для подальшого вивчення механізмів політичної сугестії, так і для розвитку політичної лінгвістики, соціальної психології впливу, інформаційної безпеки та практик сучасного політичного PR. Дослідження показує, що сучасна політична комунікація виходить далеко за межі суто змістової інформації й функціонує на складних рівнях емоційно-психологічної взаємодії з масовою аудиторією.

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити узагальнення як у теоретичній, так і в практичній площині вивчення сугестії в політичній комунікації. Робота засвідчила, що явище сугестивного впливу у сучасному політичному дискурсі розгортається не ізольовано, а в комплексній взаємодії лінгвістичних, психологічних, культурних та поведінкових чинників.

Досвід аналізу виступів Олексія Гончаренка наочно продемонстрував, що ефективність політичного впливу зумовлюється не лише тим, що саме проголошується, а й тим, як і у якій формі це подається аудиторії. Вміння інтегрувати риторику, міміку, жести, візуальне середовище, побудову дистанції та інтонаційні акценти дає політику можливість не лише інформувати, а й впливати на свідомість та емоційні установки виборців.

Сформована в результаті дослідження аналітична модель дозволяє стверджувати, що сугестивний дискурс Олексія Гончаренка функціонує як багатошарова система програмування сприйняття аудиторії, де вербальна аргументація органічно поєднана з потужними невербальними каналами впливу. Така взаємодія забезпечує не лише ефект моментальної переконливості, а й формування довготривалої лояльності виборця через психологічні механізми емоційної залученості, довіри та ідентифікації.

Практична значущість проведеної роботи полягає у можливості застосування отриманих результатів у подальших дослідженнях політичної лінгвістики, маніпулятивних стратегій у ЗМІ, технологій масової комунікації, політичного PR та соціальної психології впливу. Системний аналіз вербальних та невербальних сугестивних прийомів може бути використаний для підготовки фахівців у сфері політичної комунікації, формування критичного мислення виборців, а також для створення аналітичних інструментів моніторингу політичних меседжів у публічному просторі.

Отримані результати дають підстави для висновку, що подальше вивчення механізмів політичної сугестії залишається актуальним і перспективним науковим напрямом, особливо з огляду на трансформацію комунікативного простору у цифрову добу, де традиційні й новітні канали впливу дедалі тісніше інтегруються, формуючи нові моделі масової маніпуляції та політичної мобілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарова Н. І. Сугестивний потенціал політичного дискурсу (на матеріалі української та англійської мов) <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/4871>

2. Дубик В. Невербальні та вербальні засоби комунікації в політичному дискурсі ЗМІ / В. Дубик // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2013. - № 18. - С. 31-36. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2013_18_10
3. Куліш В. С. Вербальні та невербальні засоби переконання в політичному дискурсі: типологічний аспект / Куліш В.С., Тарасенко Е.П. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2019. - Вип. 41(2). - С. 144-147. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2019_41%282%29_37
4. Лосєва І. В. Мовностилістичні особливості політичної полеміки кандидатів у президенти США (на матеріалі інтернет-дискурсу): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Лосєва Ірина Вікторівна ; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя, 2016. - 20 с. [Loseva aref.pdf](#)
5. Маніпулювання політичне / О. Д. Бойко// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-63454>
6. Руденко, Н. В. Сугестія як засіб формування громадської думки в сучасних англomовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії та способи їх реалізації : дис. ... д-ра філософії : 061. Суми, 2022. 235 с. [Дисертація_Руденко Н.В..pdf](#)
7. Тацій О.О., Корнієнко В.О. Вербальна і невербальна комунікація. <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/40358/15231.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
8. Твердохліб , О. ., & Гайович, Г. . (2022). Сугестія та її прояви в сучасному інформаційному просторі держави. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1\(11\)-222-239](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-1(11)-222-239)
9. Аккурт В. Е. Теоретичні аспекти поняття сугестивності в лінгвістиці / В. Е. Аккурт // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки : зб. наук. праць. – Одеса: Астропринт, 2019. – № 28. – С. 5-17. <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/8548>
10. Арешенкова О. А. Комунікативно-прагматичні та стилістичні параметри рекламного тексту : [монографія] / О. Арешенкова. –

- Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2018. – 176 с.
<https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2395/1/АРЕШЕНКОВА.pdf>
- 11.Петрик В.М., Присяжнюк М.М., Компанцева Л.Ф. та ін. Сугестивні технології маніпулятивного впливу. - 2011.
<https://duikt.edu.ua/ua/lib/1/category/1181/view/1353>
  - 12.Валовська Д. О. Роль вербальних засобів сугестії у англомовних текстах інтерв'ю політичних діячів
<http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5952>
  - 13.Вербальний. Словник української мови. Академічний тлумачний словник(1970–1980). URL : <https://sum.in.ua/p/1/325/2>
  - 14.Воляннюк І.О. Політичний дискурс в умовах російсько-української війни: лінгвістичний аспект <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.8>
  - 15.Г. М. Вусик Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/9269/9213>
  - 16.Дубик В. Невербальні та вербальні засоби комунікації в політичному дискурсі ЗМІ / В. Дубик // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2013. – № 18. – С. 31–36.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/8099/1/10.pdf>
  - 17.Жестикуляція. Словник української мови. Академічний тлумачний словник(1970–1980). URL : <https://sum.in.ua/p/2/523/1>
  - 18.Житнікова Т. О. Особливості політичного маніпулювання в Україні.
[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/filipol_1_2013_6\(1\)_20.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/filipol_1_2013_6(1)_20.pdf)
  - 19.Ковалинська, Інна Володимирівна (2014) Невербальна комунікація Освіта України, Київ.
http://elibrary.kubg.edu.ua/4631/1.haslightboxThumbnailVersion/I_Kovalynska_NC_GI.pdf
  - 20.Ковальова О. Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації
<https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203531>
  - 21.Колтакова В. Г. Прагматичні і риторичні засоби у інаугураційних промовах українською і англійською мовами у зіставному аспекті
<http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/4801>

- 22.Круглашов А. А. Політичне маніпулювання у президентських виборчих кампаніях в Україні (2004, 2010 рр.) / А. А. Круглашов // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. - 2012. - Вип. 5. - С. 281-294. - Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nzipiend_2012_5_24
- 23.Кіреєнко, К. В. Мовна сугестія як об'єкт лінгвістичного дослідження <http://hdl.handle.net/123456789/3457>
- 24.Мазьняк Р. О. Політичне маніпулювання: теоретико-методологічний аналіз поняття / Роман Олегович Мазьняк // Політикус : наук. журнал. – 2021. – № 5. – С. 48–52. <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/13532>
- 25.Макарук Л. Л. Новітні лінгвістичні галузі дослідження невербальних усних та невербальних писемних засобів інтеракції http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzfn_2016_1_37.pdf
- 26.Макарук Л. Л. Новітні лінгвістичні галузі дослідження невербальних усних та невербальних писемних засобів інтеракції http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzfn_2016_1_37.pdf
- 27.Маніпуляція. Словник української мови. Академічний тлумачний словник(1970–1980). URL : <https://sum.in.ua/p/4/621/2>
- 28.Міщанчук В. М. Зміст поняття "сугестія" в наукових дослідженнях минулого та сучасності / В. М. Міщанчук // Педагогіка вищої та середньої школи. - 2013. - Вип. 38. - С. 231-235. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2013_38_59
- 29.Кутуза Н.В. сугестія і маніпуляція: спільні й відмінні ознаки різновидів (видів) комунікативного впливу <http://zum.onu.edu.ua/article/view/131421/127409>
- 30.Падалка О. В. Політична промова та її просодичні характеристики / О. В. Падалка // Науковий вісник Волинського національного

- університету імені Лесі Українки : Філологічні науки. Мовознавство. - 2012. - № 6. - С. 66-69. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnuflm_2012_6_17
- 31.Пасинок В.Г. Вербальні й невербальні засоби оратора (Харків) <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/53fa5695-fa7f-4e6e-8d1d-355dd5182daf/content>
- 32.Риторика. Словник української мови. Академічний тлумачний словник(1970–1980). URL : <https://sum.in.ua/p/8/544/1>
- 33.Руда О.Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія / О.Г. Руда. – К., 2012. – 232 с. <https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/ruda-o.pdf>
- 34.Самойлова І. В. Лексичні особливості політичних промов / І. В. Самойлова, О. В. Подвойська // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. - 2016. - Кн. 1. - С. 235-238. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_1_47
- 35.Сахарук І. В. Стратегії й тактики сугестії в сучасному українському медійному дискурсі / І. В. Сахарук // Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки. - 2014. - № 1-2. - С. 216-222. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnug_2014_1-2_35
- 36.Сугестія. Словник української мови. Академічний тлумачний словник(1970–1980). URL : <http://sum.in.ua/s/sughestija>
- 37.Т. Б. Мудраченко Сугестія як засіб мовленнєвого впливу / Т. Б. Мудраченко // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. - 2015. - Вип. 56. - С. 211-214. - Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Nznuoaf_2015_56_79
- 38.Черниш, О. А. Лінгвостилістичний потенціал жанру «публічна промова політика» / О. А. Черниш, Н. О. Гончарук, З. А. Білошицька, О. Л. Лисянюк // Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", – 2023. – Т. 1, вип. 27. – С. 208–214. – Бібліогр.: с. 214 (16 назв); рез. укр., англ. URL http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/35.pdf
- 39.Єфтені Н. М., ОНМА Політичне маніпулювання: особливості застосування

<https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a7214229-7aed-442f-9a9c-dbea22630e38/content>

40. Інформаційно-комунікативні виміри сучасного політичного маніпулювання / І.В. Рибак // Держава і право. — 2012. — Вип. 57. — С. 596-603. — Бібліогр.: 40 назв. — укр.
<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/58783>

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

Дописи та статті О. Гончаренка:

1. <https://www.chesno.org/politician/20598/>
2. <https://znaj.ua/dossier/583-oleksiy-goncharenko-biografiya-i-dosye-kompromat>
3. <https://blogs.pravda.com.ua/authors/goncharenko/676536a4697ae/>
4. <https://blogs.pravda.com.ua/authors/goncharenko/65e857854edc4/>
5. <https://blogs.pravda.com.ua/authors/goncharenko/62023cb442db3/>
<https://blogs.pravda.com.ua/authors/goncharenko/5facfa4a89593/>
6. <https://blogs.pravda.com.ua/authors/goncharenko/63f38cb5cc9b1/>
7. <https://www.facebook.com/share/p/1Ajk34pV4q/>
8. <https://www.facebook.com/share/p/16dUp45xqZ/>
9. <https://www.facebook.com/share/v/19NUwRMLKR/>
10. <https://www.facebook.com/share/p/1Ad4sH5dAD/>
11. <https://www.facebook.com/share/p/1C4k3CwNBM/>

Фотографії О. Гончаренка:

12. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=23871631085782804&set=pb.100000877390037.-2207520000&type=3>
13. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=9974301479275666&set=pb.100000877390037.-2207520000&type=3>
14. <https://images.app.goo.gl/Cv64UqEMvAi7XzPF7>
15. <https://images.app.goo.gl/5biJ51n28bQ5YRaS7>
16. <https://images.app.goo.gl/PjfpQ8E4bNHyd51b9>
17. <https://images.app.goo.gl/6afKfDXCaCkQSkKb7>
18. <https://images.app.goo.gl/diGG5Bi5MAPChZ6s6>

Відео виступи О. Гончаренка:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=KeXvt-d-8W0>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=IHjrJQyYdCY>
3. <https://youtu.be/tX5yfSjefPs?si=XEueyslwYQUKO4-h>
4. <https://youtu.be/tTMvBWUKiJ0?si=Wex8uiQtwwj458AV>
5. <https://www.facebook.com/share/v/1Fuz8amnm/>
6. <https://youtu.be/IZ36kMvsbRA?si=g2ju062g5BxE4e2T>
7. <https://youtu.be/-oZfOtcv6gg?si=gfEOUvY0O5YoHWIr>